

ХЕРСОНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

VI Міжнародна науково-практична конференція

18-19 квітня 2024 року

**MODERNIZATION OF ECONOMY:
CURRENT REALITIES, FORECAST SCENARIOS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

VI International scientific-practical conference

18-19th of April 2024

**Херсон – Хмельницький, 2024
Kherson – Khmelnytskyi, 2024**

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:**Міністерство освіти і науки України (Ministry of Education and Science of Ukraine)****Голова організаційного комітету конференції (Head of the Conference):**

Шандова Наталія Вікторівна (Shandova Nataliia) – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки (Doctor of Science (Economics), Professor)
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Заступник голови організаційного комітету конференції (Coordinator of the Conference):

Олійник Наталія Миколаївна (Oliinuk Nataliia) – к.т.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки (Ph.D, Associate Professor)
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Члени організаційного комітету конференції:

Алі Солтани (Ali Soltani) – PhD, MURP, BE., PIA, Professor of Urban Design/Planning
ШИРАЗСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Шираз, Іран (SHIRAZ UNIVERSITY, Shiraz, Iran)
УНІВЕРСИТЕТ ПІВДЕННОЇ АВСТРАЛІЇ, м. Аделаїда, Австралія (UNIVERSITY OF SOUTH AUSTRALIA, Adelaide, Australia)
УНІВЕРСИТЕТ ФЛІНДЕРС, м. Аделаїда, Австралія (FLINDERS UNIVERSITY, Adelaide, Australia)

Сабольч Нагі (Szaboles Nagy) – habil., PhD, M.Sc. in Business Economics, Vice Dean for International Relations, Head of Department of Marketing Strategy & Communication, Associate Professor
УНІВЕРСИТЕТ МІШКОЛЬЦА, м. Мішкольц, Угорщина (UNIVERSITY OF MISKOLC, Miskolc, Hungary)

Жартай Жанибек Маратович (Zhartai Zhanibek) – PhD, асоційований професор, завідувач кафедри економіки та міжнародного бізнесу (PhD, Associate Professor, Head of the Department)
КАРАГАНДИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА Є.А. БУКЕТОВА, м. Караганда, Республіка Казахстан (KARAGANDY UNIVERSITY NAMED AFTER ACADEMICIAN E.A. BUKETOV, Karaganda, Republic of Kazakhstan)

Чарекішвілі Лія (Charekishvili Lia) – Academic Doctor, Professor
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Тбілісі, Грузія (EUROPEAN UNIVERSITY, Tbilisi, Georgia)

Джуретич Гордана (Đuretić Gordana) – PhD, Associate Professor of the Department of Management
УНІВЕРСИТЕТ «УНІОН – НИКОЛА ТЕСЛА», м. Белград, Сербія (UNIVERSITY «UNION – NIKOLA TESLA», Belgrade, Serbia)

Ковальов Анатолій Іванович (Kovalyov Anatoliy) – д.е.н., професор, ректор
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Одеса, Україна

Лігоненко Лариса Олександрівна (Ligonenko Larysa) – д.е.н., професор, професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА», м. Київ, Україна

Орехова Альвіна Іванівна (Oriekhova Alvinna) – д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Суми, Україна

Кубіній Наталія Юрївна (Kubiniy Natalya) – к.е.н., професор, Заслужений економіст України, професор кафедри економіки і підприємництва, директор Бізнес-центру УжНУ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ», м. Ужгород, Україна

М 74 Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (18-19 квітня 2024 р., м. Херсон – м. Хмельницький). Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2024. – 365 с.

ISBN 978–617–8187–22–4 (електронне видання)

Рекомендовано до друку Вченою радою Херсонського національного технічного університету (Протокол №14 від 27.06.2024 р.)

Матеріали учасників конференції друкуються в авторській редакції. За дотримання норм авторського права та достовірність наведених фактичних даних відповідає автор матеріалів.

УДК 330.3-026.16

ISBN 978–617–8187–22–4 (електронне видання)

© Херсонський національний технічний університет, 2024

© Kherson National Technical University, 2024

© ФОП Вишемирський В. С., 2024

ЗМІСТ
CONTENT

Секція: ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
Section: ECONOMY, ENTREPRENEURSHIP AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Baiashvili B. (Research supervisor Ineza Gagnidze) FINANCING CIRCULAR STARTUPS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.....	9
Botezatu A. ECONOMIC EFFICIENCY OF FERTILIZATION IN INTENSIVE TABLE GRAPE PRODUCTIONS.....	11
Khodyrieva O.O., Qian Weiqian. THE ROLE OF TECHNOLOGIES IN FINANCIAL ANALYSIS AND BUSINESS DIAGNOSIS.....	17
Мосану N., Botezatu A. THE ROLE OF VITICULTURE IN THE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR.....	19
Афанасьєва В.Д., Кошельок Г.В. МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДІАГНОСТИКИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА.....	22
Беркар Ю.В., Літвінов О.С. ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	24
Бойко Р.В. СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНУ ІНВЕСТИЦІЙНУ ПОЛІТИКУ.....	26
Вінниченко О.В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ.....	29
Денисенко І.С. ШВИДКІСТЬ ОБІГУ ГРОШЕЙ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЗМІНИ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ.....	32
Жовнір С.М. ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ – КЛЮЧОВА УМОВА ВІДНОВЛЕННЯ БІЗНЕСУ І ВІДБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	35
Збараська Л.О., Телюк В.А., Щербакова С.О. РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПЕРЕХОДУ ДО СМАРТ ПРОМИСЛОВОСТІ (СВІТОВИЙ ДОСВІД).....	38
Кошельок Г.В., Жамбей Т.В. СКЛАДОВІ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	41
Кошельок Г.В., Царьов О.С. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	43
Микитенко В.В. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У РОЗПОДІЛЕНІЙ ГЕНЕРАЦІЇ: ВИКОНАННЯ ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	45
Олійник Н.М., Данюк Д.Г., Лиженкова Т.Р. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДРАЙВЕР-БАЗОВАНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ SAP ANALYTICS CLOUD.....	51
Олійник Т.Г., Петренко В.С. (Petrenko V.) СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ.....	55
Осадча Т.Ю. (Науковий керівник Боровік Л.В.) НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ВИДІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	58
Павлюх Р.М. ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	60
Петросян А.А., Кошельок Г.В. ДІАГНОСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ.....	62
Прозоров Ю.В. ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ІНСТИТУТІВ РОЗВИТКУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС.....	64
Тарасюк А.В., Король А.В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	67
Титар В.В. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ.....	69

Федорчук О.М., Федорчук Є.М. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПИТАННЯ ЗАБОРОНИ ІМПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ З УКРАЇНИ В ПОЛЬЩУ.....	71
Яхимець Ю.М. МОТИВАЦІЙНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЯК ІНТЕГРОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПОНЯТТЯ.....	74

Секція: БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА
Section: BUSINESS ANALYTICS AND ECONOMIC SECURITY

Brychko A. DATA ANALYSIS FOR IDENTIFYING TRENDS AND FORECASTING THE RESULTS OF THE COMPANY'S ACTIVITIES.....	77
Hassan Izady, Ali Soltani, Maryam Tahsiri. QUANTIFYING INEQUALITY: A MULTI-CRITERIA ANALYSIS OF DEVELOPMENT IN FARAS PROVINCE.....	79
Льбіна М.В. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД.....	85
Мешкова-Кравченко Н.В., Дорогань О.І. ОЦІНКА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА МЕТОДОМ ДЮПОНА.....	87
Трухачова К.В. РАКУРС «ПРОБЛЕМАТИКИ» В ПИТАННЯХ СВІТОВИХ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТРЕНДІВ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ НА ВСІХ РІВНЯХ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ ЖИТТЯМ.....	91
Шандова Н.В., Яковлєв О.О., Луцишен В.С. (Lutsyshen V.). ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЕКОНОМІЦІ....	96

Секція: ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Section: DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMICS, SOCIAL ECONOMICS AND POLITICS

Charekishvili Lia. VIOLENCE AGAINST WOMEN SURVEY IN GEORGIA: WHAT WAS LEARNED IN 2017-2022.....	98
Mardari L.V. EXECUTION AND REPORTING OF THE STATE SOCIAL INSURANCE BUDGET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA.....	101
Tarasiuk A., Vlasenko O., Graf Sebastian. FEATURES OF THE FUNCTIONING OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE.....	107
Анісімов В.М. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ДИНАМІКА СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	109
Артёмова Т.І. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ.....	111
Біль М.М., Павлишин Я.О. РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ В ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	115
Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Іванюк У.В. ПЕРЕВАГИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЯК ЧИННИК ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДОГО ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО МІГРАЦІЙНОГО РЕСУРСУ УКРАЇНИ.....	118
Гаращук О.В., Кінаш І.П., Куценко В.І. ОСВІТНЬО-ІННОВАЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ.....	121
Ляш О.І., Бараняк І.Є. СТРУКТУРНО-КВАЛІМЕТРИЧНІ ПАРАМЕТРИ МІГРАЦІЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	124
Мульска О.П. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА МІНІМІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	127
Ножов Е.М. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ ПОТЕНЦІАЛОМ.....	130
Півень В.С., Сотник І.М. БЮДЖЕТИ УЧАСТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ЛОКАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	132
Рябініна Н.О. ДИНАМІКА ІНДЕКСУ СПОЖИВЧИХ ЦІН.....	135

економічного розвитку регіону. *Науковий вісник УжНУ. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2023. Вип. 49. С. 105-109.

4. Мікловда В. П., Шандор Ф. Ф., Кубіній Н. Ю., Мошак С. М., Шеверя М. Ю., Кубіній В. В. Стратегічний потенціал економічної системи: інноваційні та інституціональні механізми його активізації : монографія. Ужгород, 2014. 420 с.

Півень В.С.

*магістрант ННІ бізнесу, економіки та менеджменту,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

Сотник І.М.

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки,
підприємництва та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

БЮДЖЕТИ УЧАСТІ ТА ЇХ РОЛЬ У ЛОКАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ В РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Бюджети участі набули значного поширення в розвинених економіках як засіб посилення участі громадян у процесах прийняття рішень, пов'язаних з місцевими фінансами. Оскільки уряди та локальні органи влади прагнуть сприяти більшій прозорості та підзвітності, такий вид бюджетування пропонує багатообіцяючий механізм подолання розриву між державою та її громадянами. Однак, незважаючи на зростаючу популярність партиципаторного бюджетування, існує критична потреба у комплексній оцінці його впровадження та впливу в контексті розвинених економік. Таким чином, актуальним завданням є аналіз імплементації бюджетів участі в розвинених країнах, виокремлення їх ключових переваг та викликів.

Бюджет участі – це механізм прямої демократії, за якого громадяни вирішують, як розподілити частину муніципального (місцевого) бюджету. Бюджет участі дозволяє стейкхолдерам визначати, обговорювати та визначати пріоритети проектів витрат, а також надає їм повноваження приймати реальні рішення щодо витрачання грошей [1]. Впровадження бюджетів участі має численні переваги. До них можна віднести залучення громадянського суспільства, оскільки бюджетування участі надає можливість громадянам висловлювати власні думки та впливати на прийняття рішень щодо розподілу бюджетних ресурсів, що зміцнює демократію та враховує інтереси широкого кола громадян. Крім того, бюджети участі забезпечують підвищення легітимності рішень: залучення громадян до процесу прийняття рішень забезпечує більшу легітимність та підтримку від громадськості. Якщо рішення ухвалюються із врахуванням думки громадян, вони більш прийнятні та справедливі. Ефективніше використання ресурсів – інша перевага партиципаторного бюджетування. Люди, які безпосередньо відчують потреби та проблеми своєї громади, можуть надавати цінні пропозиції для оптимізації витрат та ефективного використання бюджетних ресурсів. Крім того, участь громадян у бюджетуванні може сприяти більшій відкритості та відповідальності в управлінні публічними фінансами, зокрема через регулярне надання звітів та інформації щодо витрат; активізації громадян, зокрема молоді і менш активних груп населення.

Концепція ініціативного бюджетування є порівняно новою. Її винахід може бути датовано 1989 роком, коли влада бразильського міста Порту-Алегрі вирішила провести соціальний експеримент із залучення містян до розподілу частини міського бюджету через механізм проектів, що подавалися ініціативними групами. Найбільш важливим і

результативним періодом такого бюджетування в Порту-Алегрі прийнято вважати 1991-2004 рр. Перехід до бюджету участі мав на меті подолання нерівності між відносно заможним центром міста та околицями, де проживало до однієї третини всіх містян [2]. Їх мешканці часто не мали доступу до базових комунальних послуг, таких як водопостачання, каналізація, шкільна освіта та медичні послуги.

Складання партиципаторного бюджету відбувалося щорічно на безлічі кварталних, районних та загальноміських зборів, де жителі та представники кварталів і мікрорайонів розглядали та визначали питання, що потребують пріоритетного вирішення. Муніципалітет Порту-Алегрі витрачав близько 200 мільйонів доларів США на рік на будівництво та комунальні послуги, і ці саме гроші було вирішено розподіляти в рамках бюджету участі. Інші витрати міського бюджету – обслуговування муніципального боргу, утримання адміністративних будинків, виплата муніципальних пенсій – не включалися в партиципаторне бюджетування. На піку програми у складанні бюджету участі брало участь до 50 тисяч містян [2]. Хоча формально ініціативне бюджетування тривало до недавнього часу, ряд авторів зазначали, що після поразки Робочої партії на виборах 2004 року в Бразилії нова консервативна коаліція значною мірою повернулася до практики закритого корупційного розподілу бюджету.

Дослідження Світового банку проводило прямий зв'язок між бюджетом участі та покращенням комунальної та побутової ситуації в Порту-Алегрі. Наприклад, підключення до водопроводу та каналізації зросло з 75% домогосподарств у 1988 році до 98% у 1997 році. Кількість шкіл збільшилася вчетверо в порівнянні з 1986 роком. Інші дослідники зазначали, що участь у плануванні та виконанні бюджету мала дуже широкий спектр наслідків для політичного і громадського життя в країні, сприяло появі у Бразилії інституту активного відповідального громадянства. З'явився широкий прошарок людей, які сприймали себе як частину міського управління, а міська влада – як відповідальних за виконання рішень, прийнятих громадськістю. За роки функціонування ініціативного бюджету він вплинув і на структуру розподілу бюджетних коштів Порту-Алегрі. Так, зокрема, частка освіти і охорони здоров'я у міському бюджеті збільшилася з 13 % у 1985 році до майже 40 % у 1996 році, а сам бюджет участі зріс з 17 % від міського бюджету у 1992 році до 21 % у 1999 році. Загалом, результати розподілу муніципальних коштів у рамках бюджету участі виявилися дуже вдалим, було здійснено безліч проєктів з подачі води, електрики та інших послуг у райони міста [3]. Приклад Порту-Алегрі послужив зразком для подібних проєктів у низці інших країн.

Методи партиципаторного бюджетування поширилися у всьому світі. У процесі адаптації в кожній країні, що впроваджувала ці практики, методи були видозмінені відповідно до регіональних особливостей. Наприклад, рамки партиципаторного бюджетування можуть відрізнятися за масштабом, процедурою та метою. Бюджет участі, за своєю концепцією, часто контекстуалізується відповідно до конкретних умов і потреб регіону. Таким чином, масштаби бюджету участі різняться залежно від того, чи здійснюється воно на муніципальному, регіональному чи провінційному рівні. У деяких країнах процедури були кодифіковані у вигляді законодавчої норми, в інших розробники процедур скористалися вже наявними у місцевому законодавстві засобами. Станом на 2017 рік, бюджети участі використовувалися більш ніж у 1500 територіальних органах влади по всьому світу. Сьогодні вони є важливим інститутом безпосередньої участі громадян в управлінні місцевою громадою та державою в цілому [4].

Значного поширення бюджету участі набули в європейських країнах. Якщо у 2000 році бюджети участі функціонували лише у шести європейських містах, то у 2005 році – вже у 55. До 2008 року бюджети участі було запроваджені у більш як 100 містах Європи, а у 2010 році – у більш як 200, отримавши поширення у таких країнах, як Франція, ФРН, Бельгія, Нідерланди, Італія, Португалія, Польща, Іспанія, Великобританія та Швеція [5]. До європейських першопрохідників у зазначеній сфері належить, зокрема, ФРН.

Партиципаторне бюджетування тут було вперше застосовано у 1998 році у невеликому містечку Менхвайлер, розташованому в землі Баден-Вюртемберг. Незабаром його приклад наслідував цілий ряд інших муніципалітетів, які об'єдналися у своєрідну партнерську мережу «Місцева влада за майбутнє» з метою застосування нових концептуальних підходів до адміністративної модернізації.

Зараз бюджети участі активно застосовуються в німецьких містах. У ФРН, на відміну від Бразилії, партиципаторне бюджетування розглядається не так як засіб боротьби з корупцією чи забезпечення більшої справедливості у перерозподілі доходів, а як інструмент адміністративної модернізації [5]. Подібна модернізація реалізується за допомогою активізації участі населення у вирішенні різних питань місцевого життя та впровадження нового публічного менеджменту, що перетворює громадян насамперед на споживачів високоякісних послуг, які надаються відповідно до їх запитів та потреб. Акцент у ФРН був зроблений на тому, щоб зазначений інструмент партиципаторної демократії не складав конкуренції представницькій демократії, тобто щоб «усі повноваження щодо прийняття рішень залишалися в руках обраних політичних представників народу».

Досить активно бюджети участі застосовується й у Іспанії. Тут вони функціонують у Севільї, Альбасеті, Кордобі, Малазі та деяких інших містах. Експерименти щодо впровадження бюджетів участі в Іспанії зазвичай проводяться з ініціативи місцевої адміністрації (за винятком Альбасете) та за активної участі місцевих політичних партій, що включають пункти про партиципаторне бюджетування у свої політичні програми. Партиципаторне бюджетування в Іспанії (на відміну від ФРН) стосується лише частини державного бюджету (від 3% у великих муніципалітетах до 15% у невеликих).

Процес застосування бюджетів участі часом розвивається досить нестабільно, про що, зокрема, свідчить досвід Італії. Партиципаторне бюджетування тут було вперше впроваджено в невеликому курортному містечку Гроттамарі з ініціативи політичного руху «Солідарність і участь», що неодноразово перемагав на муніципальних виборах, починаючи з 1994 року. Певні елементи бюджетів участі тут стали впроваджуватися ще у 1994 році, хоча вперше відповідний термін було застосовано після 1997 року. Свого піку бюджети участі в Італії досягли в період з 2005 по 2010 рр., отримавши найбільше поширення в області Лаціо, де в даному експерименті взяли участь понад 130 муніципалітетів (з орієнтовно 200 по всій країні) [5].

Бюджети участі активно використовуються у США. Так, перший проєкт міста Кембридж (штат Массачусетс) відбувся в 2014–2015 рр., коли на реалізацію шести проєктів-переможців було виділено 528 000 доларів США. Проєкти-переможці включали висадження ста дерев, забезпечення двадцяти ноутбуків для громадського центру, двомовних книжок для дітей, які вивчають англійську, громадську ванну кімнату на Центральній площі, станції реєстрації велосипедистів та безкоштовний громадський Wi-Fi у шести громадських місцях. Найбільший бюджет участі розподіляють щорічно в Нью-Йорку. У 2021 році цей бюджет становив 0,08% від бюджету міста, що дорівнювало 36 млн. доларів США. 29 членів ради Нью-Йорка запитують у жителів, як витратити кошти капітального фінансування, зокрема, на покращення місцевих шкіл, парків, бібліотек та інших громадських місць. Згідно з правилами, Громадська рада Нью-Йорка фінансує проєкти фізичної інфраструктури, які приносять користь суспільству, коштують щонайменше 50 000 доларів США та мають термін служби щонайменше 5 років [2].

Україна вперше впровадила бюджет участі у 2015 році в трьох містах: Чернігові, Черкасах та Полтаві. Пізніше ця практика охопила понад 45 міст, з яких 23 є обласними центрами. У деяких містах, таких як Дніпро, Харків, Полтава, Северодонецьк та Черкаси, реалізація бюджету участі була регульована цільовою програмою з обмеженим строком дії. Це створювало ризик того, що після завершення програми не буде продовжено строк її дії, що могло ускладнити подальшу реалізацію бюджету участі. Більшість міст класифікували проєкти на великі (з обсягом фінансування від 250 тисяч гривень до 1 млн гривень) та малі

(від 200 до 250 тисяч грн). Фінансування проектів розподілялося у співвідношенні 60% на малі та 40% на великі. В 19 обласних центрах згідно з рішеннями міських рад мешканці мали можливість голосувати як через електронну систему, так і в пунктах голосування, заповнивши відповідний бланк [4]. Фактично, бюджети участі в Україні дали можливість громадам стати активними учасниками у прийнятті рішень про використання бюджетних ресурсів на рівні місцевих громад та потенційно протидіяти корупції на місцевому рівні. Завдяки цьому механізму вдалося реалізувати ряд інфраструктурних та соціальних проектів, спрямованих на покращення якості життя мешканців та розвиток інфраструктури в містах та селах. Водночас, ключовими проблемами залишаються забезпечення прозорості та відкритості у процесі прийняття рішень, а також активізації участі громадськості у вирішенні ключових питань розвитку територій.

Таким чином, досвід застосування бюджетів участі свідчить про його загалом сприятливий вплив на політичну систему сучасної держави. Завдяки такому підходу до бюджетування «зміцнюються комунікації між управлінцями, політиками та громадянами», що сприяє підвищенню якості публічної політики загалом. Бюджети участі відіграють важливу роль як інструмент трансформації громадянського протесту та направлення його в позитивне русло у вигляді висування пропозицій, що стосуються муніципальних витрат.

Публікацію підготовлено в рамках виконання проєкту Модуль Жана Моне «Соціальна солідарна економіка: впровадження досвіду ЄС для сталого розвитку» (SSExpEU-101047518-GAP-101047518) (2022–2025), що фінансується Європейським Союзом.

Список літератури

1. Godwin M. L. Studying participatory budgeting. *State and Local Government Review*. 2018. Vol. 50, no. 2. P. 132–144.
2. Gilman H., Wampler B. The difference in design: participatory budgeting in Brazil and the United States. *Journal of Deliberative Democracy*. 2019. Vol. 15, no. 1. P. 7.
3. Saguin K. Why the poor do not benefit from community-driven development: lessons from participatory budgeting. *World Development*. 2018. Vol. 112. P. 220–232.
4. Voznyak H., Pelekhatyy A. Participatory budgeting as a tool for the implementation of the fiscal policy of regional development of Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2018. Vol. 167, no. 9-10. P. 53–56.
5. Sintomer Y., Herzberg C., Rocke A. Participatory budgeting in Europe: potentials and challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*. 2008. Vol. 32, no. 1. P. 164–178.

Рябініна Н.О.

*доктор філософії в галузі соціальних і поведінкових наук,
старший науковий співробітник відділу економічних досліджень,
Інститут продовольчих ресурсів НААН України,
м. Київ, Україна*

ДИНАМІКА ІНДЕКСУ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Питання соціально-економічного розвитку актуально, тому що торкається самої людини, підвищення рівня та якості її життя та спроможності до самореалізації. Верховна рада України виділила пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку, зокрема: здоров'я та освіта людини; науково-культурне відродження; продовольство та продовольча безпека; якість продукції; нові матеріали та речовини; інноваційні технології та автоматизація; охорона та збереження еко-ресурсів тощо. Соціально-економічний розвиток

Наукове електронне видання

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції

18-19 квітня 2024 року

Scientific publication

**MODERNIZATION OF ECONOMY:
CURRENT REALITIES, FORECAST SCENARIOS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

Proceedings of the VI International scientific-practical conference

18-19th of April 2024

ISBN 978-617-8187-22-4
(електронне видання)

Підписано до видання 27.06.2022. Формат 60x 84/8.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 31,08. Обл.-вид. арк. 33,42.
Замовлення № 3105.

Видано з готового оригінал-макету

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи:
серія ХС № 48 від 14.04.2005
видано Управлінням у справах преси та інформації
73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2.
Тел. (050) 133-10-13, (050) 514-67-88
e-mail: printvvs@gmail.com